

ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ ПЕННІ ХЕНКОК «КОХАННЯ НА ВСЕ ЖИТТЯ» («A LOVE FOR LIFE»)

Килимиста В.С.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: kylymysta123y@gmail.com

Художній переклад вимагає передачу не тільки смислу речень, але й задуму автора. У процесі перекладу змінюється семантика та форма твору. З метою досягнення еквівалентності тексту-оригіналу та його перекладу перекладач вдається до трансформацій, які передбачають формальні або формально-змістові зміни. У нашому власному перекладі уривку англomовного роману Пенні Хенкок «A Love for Life» [5] ми застосували низку трансформацій, окрему групу яких становлять лексичні заміни. Розгляд останніх і є метою цієї статті.

Лексичні трансформації – це різного роду заміни лексичних елементів мови оригіналу під час перекладу з метою адекватної передачі їх семантичних, стилістичних і прагматичних характеристик із врахуванням норм мови перекладу та мовленнєвих традицій культури мови перекладу [1, 38].

Лексичні трансформації застосовуються тоді, коли словникові відповідники того чи іншого слова мови оригіналу не можуть бути використані у перекладі з причин невідповідності з точки зору значення і контексту [1, 38]. Згідно Селіванової О. О. лексичні трансформації поділяються на денотативні і конотативні і містять низку інших конкретних модифікацій [3, 461].

У нашій роботі ми вдалися до формальних (абсолютних міжмовних синонімів) та формально-змістових лексичних трансформацій. Серед останніх на денотативному рівні ми вжили синонімічні, антонімічні, кореферентні, метонімічні та метафоричні заміни. Розглянемо кожен різновид окремо.

Формальна заміна полягає у зміні форми в перекладі за умови передачі рівного, або відносно рівного обсягу інформації [2, 127]. Так, у прикладі *The social services make it difficult enough to adopt a child when you're in a steady relationship // Соціальні служби ускладнюють усиновлення дитини, коли ви перебуваєте в постійних відносинах* ми використали український термінологічний відповідник *соціальні служби*, який повністю передає значення англійської словосполучки *social services*.

З **формально-змістових трансформацій** ми використали **синонімічні заміни**, які в перекладі представляють словникові відповідники лексем, що отримують у мові перекладу неоднаковий із вихідною одиницею семний набір, актуалізований контекстом повідомлення [3, 460].

У наступному прикладі *A delicious smell // Чудовий аромат* прикметник й іменник перекладено за допомогою синонімів: *delicious* (смачний) – *чудовий*, *smell*

(запах) – *аромат*: іменник аромат підтверджує, що запах приємний, а прикметник чудовий збільшує позитивну оцінку запаху.

В іншому прикладі *Actually I knew* // *Взагалі-то я здогадувався* також використано синонімічну заміну: дієслово *know* (знати) має ряд слів-відповідників: допускати, припускати, догадуватися, підозрювати, серед яких ми обрали *здогадувався*, оскільки головна героїня не знала на всі сто, що чоловік їй зраджує.

Антонімічний переклад вважають різновидом синонімічних трансформацій, коли форма слова або словосполучення змінюється на протилежний, а зміст одиниці, що перекладається, залишається в основному подібним [1, 37].

У прикладі *A little treat* // *Невелике задоволення* ми бачимо заміну позитивного прикметника *little* (мале) українським прикметником із заперечним префіксом *не- невелике*: зміст «малий розмір» збережено, а форма змінена на заперечну.

В іншому прикладі *He wished he had thought of buying it* // *Він шкодував, що не додумався купити* антонімічний переклад охоплює ціле речення, оскільки умовним реченням третього типу в англійській мові відповідають українські речення із протилежним значенням: *had thought* (додумався) – *не додумався*.

Кореферентні заміни полягають у найменуванні особи різноманітними засобами на позначення її властивостей: роду, віку, статусу, професії, зовнішності, інше [2, 133].

Так, спостерігаємо заміну особового займенника *her* іменником *дружина* у прикладі *envy her* // *позаздрити дружині*, що зроблено для уникнення тавтології.

Метонімічні заміни відрізняються широким різноманіттям. Їх можна диференціювати залежно від статусу суміжних предметів, явищ, понять [3, 462] на партонімічні, холонімічні, парто-партонімічні, гіперонімічні, гіпонімічні та еквонімічні [2, 134–136].

У нашому перекладі ми застосували **еквонімічну трансформацію** – заміну гіпоніма іншим гіпонімом того ж самого класу [2, 136].

У наступному прикладі *holding her mug* // *міцно тримаючи чашку* іменник *mug* (кухоль) замінено українським синонімічним відповідником *чашка*, обидва з яких відносяться до спільного класу ємкостей для пиття із ручкою та відрізняються розміром: кухоль більший за чашку.

У нашому дослідженні ми використали **метафоричні заміни**, які полягають у наданні виразу образності (метафоризації), втраті образності (деметафоризації) або винайденні образного відповідника (реметафоризації) [2, 137].

Ми вжили **деметафоризацію**, яка полягає в заміні метафоричного виразу з тексту-джерела на неметафоричне в тексті-перекладу [4, 138–139]. У прикладі *What perfume are you wearing?* // *Якими парфумами ти користуєшся?* парфуми (*perfume*) розглядають як частину гардеробу ПАРФУМИ – ОДЯГ, який людина може носити (*wear*), у той час як в українській мові парфуми є просто предметом, ПАРФУМИ – АРТЕФАКТ, яким людина *користується*.

У нашій роботі ми також вдалися до **реметафоризації** – заміни однієї метафори іншою [4, 138–139]. Так, у прикладі *The river was alive with boats // Річка наче жила завдяки човнам* реметафоризація відбулася завдяки заміні прикметника *alive* (жвавий, живий) дієсловом *жити*: річка (НЕЖИВИЙ ОБ'ЄКТ) живе (РІЧКА – ЖИВА ІСТОТА).

Під час перекладу уривку роману були використані такі лексичні трансформації як повні синоніми на формальному рівні; синонімічні, антонімічні, кореферентні, метонімічні (еквонімічні) та метафоричні (де- та ре- метафоризація) заміни на формально-змістовому рівні. Необхідність зазначених трансформацій переважно обумовлена потребою передати образність художнього твору.

Список використаних джерел

1. Карабан В. І., Мейс Дж. Переклад з української мови на англійську. Вінниця : Нова книга, 2003. 608 с.
2. Литвин І. М. Перекладознавство. Черкаси : Ю. А. Чабаненко, 2018. 240 с.
3. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Черкаси : Ю. А. Чабаненко, 2012. 488 с.
4. Швейцер А. Д. Перевод и лингвистика. М. : Воениздат, 1973. 280 с.
5. Hancock, P. A Love for Life. Cambridge : Cambridge University Press, 2001. 112 p.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук, ст. викладач МакГауен Т.В.

ТРАНСФОРМАЦІЇ ІЗ ПРАГМАТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ ПОСІБНИКА З ПСИХОЛОГІЇ ДЖ. ГРЕЯ «MEN ARE FROM MARS, WOMEN ARE FROM VENUS»

Коробка І.І.

*Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: irakorobka4613@gmail.com*

Наше дослідження присвячено аналізу фразеологічних одиниць в українському перекладі посібника з психології Джона Грея «Men Are From Mars, Women Are From Venus» («Чоловіки з Марса, жінки з Венери»).

Науково-популярні тексти нині дуже поширені в сучасному суспільстві, проте часто перекладачі стикаються з низкою труднощів, пов'язаних із жанрово-стилістичними особливостями таких текстів. Їх специфікою є поєднання раціонально-логічної та художньо-естетичної інформації. У текстах науково-популярного стилю наявні ознаки наукового, як-от: логічність, чіткість композиції, складність синтаксичних функцій, але, разом із тим, вони мають додаткові мовно-стильові ознаки, притаманні лише цьому стилю: наявність метафоричної образності, елементів розмовності та фразеологічних зворотів [1].

Використання фразеологічних одиниць у текстах вважають одним із засобів популяризації науково-популярних текстів. О. О. Селіванова тлумачить